

STATSBUDSJETTET 2025 – KOMMUNAL- OG FORVALTNINGSKOMITEEN

SAFO arbeider for å realisere funksjonshemmedes rett til å leve og bo selvstendig, i pakt med CRPD artikkel 19 – BO DER MAN VIL, MED TILGANG TIL NØDVENDIGE TJENESTER.

Utviklingshemmedes bosituasjon¹

- **Bofellesskapenes størrelse har fortsatt å øke.** I 1990-årene var grensen satt til 4-5 beboere. Snittet på bofellesskap etablert de siste ti årene er på ni beboere.
- **Bofellesskap med fellesareal dominerer.** Dette er stort sett bofellesskap der beboeren leier av kommunen.
- **Mange boliger er ikke vanlige boliger i et ordinært bomiljø.** Andelen av boliger som ligger i «omsorgsområder» har vært synkende, mens andelen bygg som stikker seg ut i nabolaget øker.
- **Det er et stort etterslep på vedlikehold i kommunalt eide bofellesskap,** selv om leilighetene i dag er stort sett av en størrelse og standard som er i pakt med retningslinjene fra 90-årene.
- **De som leier av kommunen, har liten innflytelse over bosted.** Kommunen bestemmer, og personen får valget «take it or leave it».
- **Mangel på tilbud gjør at mange bor lenger hjemme.** 20% av voksne utviklingshemmede bor hos familien. Det anslås å være en underdekning på 2000 boenheter nasjonalt.
- **Lav eierandel, flere ønsker å eie.** Eierandelen blant utviklingshemmede er rundt 25% blant alle, men en del lavere blant de som mottar helse- og omsorgstjenester
- **Boligøkonomien er forverret.** Husleien har doblet seg siden 2001 (faste priser), mens bostøtten som i 1991 var ansett som en viktig del av utviklingshemmedes totale økonomi, på det nærmeste er faset ut. I 1994 mottok rundt 85% bostøtte mens dette var redusert til godt under 20%.
- **Statlige virkemidler virker.** Kommunen signaliserer at boliger for utviklingshemmede tilpasses statlige finansieringsordninger. Nødvendig – tydelig presisering av hva er «for stort» og hva er «en vanlig bolig i et ordinært bomiljø».

Virkemidler i boligpolitikken

Investeringsstilskudd

Husbankens virkemidler i den sosiale boligpolitikken inneholder blant annet investeringstilskudd til omsorgsboliger. Boenhetene i prosjektene skal ikke ha et institusjonslignende preg og bør være plassert i ordinære og gode bomiljøer. Det skal ikke lokaliseres for mange boenheter i hvert bygg, og ulike brukergrupper skal ikke samlokaliseres på en uheldig måte. Realitetene de senere årene viser at samlokalisering i store enheter brer om seg, og at anbefalingene ikke følges.

Rapporten om «Utviklingshemmedes bosituasjon i 2021» viser at statlige virkemidler virker, og forskerne anbefaler tydelig presisering i forutsetningene for tilskudd av hva som er for stort, og hva som er «en vanlig bolig i et ordinært bomiljø». Rent prinsipielt mener vi at investeringstilskudd i sin

¹ Fra rapporten «Utviklingshemmedes bosituasjon 2021 – Jan Tøssebro og Christian Wendelborg, i samarbeid med Ingrid H. Hermstad, Anna Kittelsaa, Melina Røe og Sigrid Wik – NTNU Samfunnsforskning (sidene v-viii)

nåværende form motiverer til bygging av institusjonslignende boliger. Et fokus på eie og leie i ordinære bomiljø, og med tilgang på gode assistansetjenester uansett hvor man bor, er derfor SAFOs primære målsetning. Imidlertid, så lenge investeringstilskuddet er en viktig faktor for å sikre en god bolig til funksjonshemmede, må tilskuddet kobles mot klare krav om størrelse på samlokaliseringer og bomiljø.

Startlån og boligtilskudd

Andre viktige virkemidler er startlån evt. med tillegg av kommunalt boligtilskudd og bostøtte til hjelp for husstander med lave inntekter og høye boutgifter. I 2020 ble boligtilskuddene lagt inn i de kommunale rammetilskuddene og kommunene kan selv velge om de vil gi boligtilskudd eller ikke. Husbanken skiller heller ikke på startlån og boligtilskudd i sine statistikker. Vi vet derfor ikke omfang eller størrelse på de kommunale boligtilskuddene.

Bostøtte

Funksjonshemmede har lavere inntekter og høyere utgifter enn andre. Mange har også behov for universelt utformede/tilrettelagte boliger. Dette innebærer høyere bokvalitet i form av tilrettelagte boliger, og større plass. Dagen bostøtte innebærer svært begrenset hjelp for mange med behov for større, bedre og mer tilrettelagte boliger. Et eksempel kan visualisere dette.

Stavanger kommune:

Enslig, 60 år eller yngre: Minstesats uførepensjon enslig:	25.000 (underkant)
Netto etter skatt:	21.360
<u>Beregnet bostøtte (m. strømstøtte)</u>	<u>728</u>
Til disposisjon, før husleie	22.088

Godkjente boutgifter for bostøtte -max 9.043

Nærmere 90% av husstandene som mottar bostøtte, leier boligen de bor i². Et søk på Finn.no for boliger i Stavanger, viser at de fleste utleieenheter under 9.100 kroner pr. mnd. gjelder rom i bofellesskap. Ingen er tilgjengelige eller universelt utformet. Med 13.000 kan man være heldig – men det blir langt utenfor sentrum, med tilsvarende større transportkostnader.

Økonomi:

Til disposisjon:	22.088,-
Husleie:	13.000
<u>Til andre utg.:</u>	<u>9.088,-</u>

SIFO beregner behov for mellom 11.600 og 12.500 kroner – avhengig av alder. Husleie er ikke inkludert og beregningen innebærer at man ikke eier bil.

I prp.1, henvises det til at 21,1% av husholdningene hadde høy boutgifts-belastning i 2023. Høy belastning betyr 40% eller mer av inntektene etter skatt. I dette eksemplet er belastningen på nærmere 59%.

Effekten av bostøtten er sterkt redusert som sosialpolitisk virkemiddel i løpet av de par siste tiår. Stortinget ba i juni 2023 Regjeringen om å fremme forslag til endringer i regelverket.

² Rapport fra ekspertgruppe: «Bostøtten – Opprydning og forankring». Ekspertgruppe oppnevnt av det daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet 9. mai 2022 – side 59

Departementet arbeider videre med forenkling og forbedring av ordningen. Selv om øvre grense for godkjente boutgifter er økt med 4.000 i året, er effekten langt fra god nok.

Ressurskrevende tjenester

Eksterne konsulenter anbefaler gjerne kommunene å samlokalisere mange funksjonshemmede i store bo-komplekser med begrunnelse av at dette effektiviserer og reduserer kommunenes kostnader til helse- og omsorgstjenester. Stram kommuneøkonomi brukes som argument for å nedskalere tjenestene.

En rask titt på SSB-statistikk for 2023 når det gjelder kommunale omsorgstjenester, viser kommunale forskjeller fra noen og tyvetusen i gjennomsnitt pr. innbygger pr år til opp mot 115.000 i året. Selv om kriteriene for utregning av rammetilskuddet varierer, vil et innslagspunkt så høyt som 1.692.000, særlig i mindre kommuner, gjøre store innhogg i kommuneøkonomien. Sparetiltak og effektivisering blir fokuset og den enkeltes menneskerettigheter og livskvalitet oversees. Vi ser mange grelle eksempler på dette i dagens kommunenorge.

Da ressurskrevende tjenester ble innført i 2004, var innslagspunktet 700.000 (med 80% kompensasjon over dette). Utregnet etter dagens priser ville det ha gitt et innslagspunkt på ca. 1.155.000. Sammenlignet med forslag statsbudsjett 2025 vil det si under 537.000 lavere enn Regjeringens forslag.

SAFO ber om følgende:

At Stortinget signaliserer at staten, sammen med norske kommuner, innen 2030, skal sikre funksjonshemmede reell rett til å velge hvor man vil bo, med hvem man vil bo. Tilgangen til nødvendige og gode tjenester skal være uavhengig av bosted.

- At det utvikles en effektiv handlingsplan for nedbygging av institusjoner for funksjonshemmede med tidsfrister og budsjett. Planen må utvikles i samarbeid med funksjonshemmedes organisasjoner.
- En tydeliggjøring i regelverket om funksjonshemmedes rett til å motta tjenestene i valgfri bolig.
- Sikrer finansiering som kan bidra til at unge funksjonshemmede får tilgang på en god bolig i et inkluderende bomiljø.
 - Bostøtten må oppgraderes vesentlig.
 - Kommunalt boligtilskudd må igjen bli et øremerket tilskudd til de som trenger dette.
- Tydeliggjøring i regelverket om at kommuner som velger å bygge samlokaliserte enheter med mer enn 6 enheter, ikke vil få innvilget lån eller tilskudd via Husbanken.
- Redusere innslagspunktet for toppfinansiering ressurskrevende tjenester til 1.155.000